

bogatuna, Augustin je za siromake imao srce Krista, koga je umom ljubio. (Koliko je danas takovih Augustina!)

Ovaj život, od bezbožnika do apostola, trebao bi svak naš intelektualac da upozna. Prevedom Augustinovihi »Ispovijesti« od g. Živkovića ovoj je potrebi znatno predviđeno. I spomenuta knjižica od Lesaara prikladna je za takovu lektiru. **Z.**

Buchberger Dr. Michael, Bischof von Regensburg: **Lexikon für Theologie und Kirche**, II. neubearbeitete Auflage des kirchlichen Handlexikons. In Verbindung mit Fachgelehrten und mit Dr. Konrad Hofmann als Schriftleiter. I. Band A bis Bartholomäer. Mit 8 Tafeln und 88 Textabbildungen. Freiburg i. B. 1930. Herder & Co. G. M. B. H. Verlagsbuchhandlung. Cijena po svesku: broširano 26 M.; vezano 30 M. i 34 M. (polukoža); pogodovna cijena manja za 2 M., a vrijedi do 30. septembra 1930.

Izašao je prvi svezak ovoga na veliko zasnovanoga i veoma važnoga djela. Proračunano je na 10 svezaka u običnom leksikon formatu po 32 štampana arka (992 kolone). To je poduzeće glasovite nakladne knjižare Herder, koja je ne samo među njemački katolički narod, nego i među ostale katoličke narode, upućene na njemačku znanost i kulturu, ubacila već ogromni broj djela prvorazredne kvalitete. Smatram zato, da je zbog nas i naših prilika potrebno osvrnuti se na ovaj pothvat, te naše katoličko svećenstvo i katolički laikat upozoriti na njegovu važnost i na vrijednost ovoga crkvenog i teološkog leksikona u njihovom vlastitom interesu.

Nitko ne će osporiti tvrdnje, da nam svećenstvo u današnji dan mora stajati na visini ne samo moralnoj, nego i intelektualnoj. Ono to i izvršava uz veliki svoj lični samoprijeor. Ni protivnici ni inovjerci nikad se nijesu mogli nabaciti osvadom, da nam je svećenstvo zaostalo ili nekulturno. Ono je, kako u prošlosti tako i u sadašnjosti, bilo uvijek u prvim narodnim redovima. Istina, zaliha znanja, koju sobom nose sa svojih bogoslovskih studija, nije malena. Ali ona se mora obnavljati, osvježavati i nadopunjavati! Znanstveni i literarni rad na bogoslovskom polju ne stoji nepomično, nego se širi i napreduje. Život Crkve je u neprestanom pokretanju. Socijalni organizam raste i stvara svojim razmahom nove prilike. Od silnog je zamašaja savremeni napredak onih znanstvenih grana, koje graniče s bogoslovljem, a zahvaćaju u crkveni život: poredbena znanost religija, socijologija, liturgika, mistika, orijentalistika, moderno sektarstvo, crkvena statistika, misijsko djelovanje i sl.

O svemu tome treba da je katolički svećenik i moderni katolički laik tačno i pouzdano obaviješten. Ali dviju stvari ne dostaje: v r e m e n a za studij i novaca za kupovanje knjiga! To je neosporna činjenica, koju danas moramo uzeti u obzir i s njom računati. Zato, gdje nije moguće da se svećenik zadubi u stručni studij pojedinih bogoslovskih disciplina i onih grana, koje s bogoslovljem graniče, mora da ovakav jedan moderni, solidni, svestrani na katoličkim principima izgrađeni leksikon — pomogne! Njemu je svrha, da na svim tim poljima orijentira ispravno i pouzdano; da bude vodičem i putokazom za eventualni daljnji

studij; da informira o svemu, što zasijeca u crkveni život i bogoslovsku znanost.

Mi smo Hrvati maleni, da imamo sami svoj ovačav leksikon. Što bi možda i smogli stručnih sila, nemamo novčanih sredstava, da se bacimo na taj posao. Mogla bi ga zasnovati i otpočeti naša Hrvatska Bogoslovska Akademija, ali tek onda, kad smogne sredstava za poduzeća jačeg opsega. Danas ona toga još nije u stanju, a ne će uskoro ni biti, ako je samo svećenstvo legatima ne pomogne. Mi dakle moramo posegnuti za stranim djelima. Kako je našem svećenstvu njemački jezik razmjerno poznatiji i pristupačniji od francuskoga, ovo je poduzeće Herderove nakladne knjižare kao naručeno da se njime okoristimo. I Francuzi imaju u istom smislu kapitalno djelo: »Dictionnaire de la theologie catholique«. Što se pak tiče naše neimaštine, valja naglasiti, da su baš njemačka izdanja u ovo naše vrijeme za nas izvanredno skupa. Plaćali ih u šilingima ili u markama — mi ne možemo nasmagati novaca, kad bi htjela da zadovoljimo svoju težnju za novim izdanjima onih i onakovih knjiga, koje nas zanimaju. I zbog toga nam je svećenstvo prinuđeno da se ograniči na najnužnije — osim, dakako, u iznimnim slučajevima, kojih će se, naravski, naći ovdje ili ondje. Jedan solidan crkveno-teološki leksikon ne bi odviše opteretio pojedinca ili crkvene blagajne, a služio bi kroz decenije.

Najbolje je, da se djela ovakove trajne vrijednosti naručuju na račun crkvene blagajne t. j. za župsku knjižnicu. Uvjeren sam, da će to svaki ordinarij dozvoliti onomu župniku, koji ga bude zamolio. Buchbergerov leksikon je proračunan na 10 svezaka. Ne može dakle ni uz najveći radni aparat biti završen prije 5 do 6 godina. Značilo bi prema tome svakogodišnje opteretiti crkvenu blagajnu za najviše 700 dinara kroz par godina, ako bi svake godine izašla po dva sveska.

Njemačka je bogoslovska znanost imala glasoviti Wetzer-Welte-ov Kirchenlexikon. Prošlo je 40 godina otkako je njegov I. svezak ugledao drugo izdanje. A 20 je godina prošlo otkako je izašao prvi svezak Buchbergerovog Handlexikona. Kroz to je vrijeme mnogo toga u tim leksikonima zastarjelo, mnogo se toga temeljito izmijenilo, mnogo je važnih otkrića, izuma i iznašašća izašlo na svjetlo, da se za praktični život ukazala potrebnom nova preradba starih ovih leksikona.

Čitav je posao razdijeljen u 33 specijalna polja. Svakomu od ovih polja stoji na čelu jedan stručnjak, većinom profesor sveučilišta ili visokih škola. On sâm ne izrađuje sve pojedine članke u svom stručnom polju, nego traži za njih vrsne sile među onima, za koje znade da se bave tom strukom. Takovih saradnika ima prvi ovaj svezak oko 320, osim stručnih upravitelja. Članci su razmjerno kratki, zbijeni i puni sadržaja. Oni, koji su općenitije naravi i opsežnijeg sadržaja obasižu po nekoliko kolona. N. pr.: Altar: 294, 295 i 296; Altchristliche Kunst col. 369—312 uz naznaku najnovije literature. Vrlo sažeto i pregledno. Donosi pod I. Entstehung u. Stilcharakter, II. Denkmäler u predkonstantinskom periodu. U daljnjem periodu orijentira pod I. Kirchenbau, II. Malerei,

III. Plastik, IV. Kleinkunst u. Kunsthandwerk, da na koncu dade jedan opći pregled i sud.

Medutim pored odličnih prednosti, što ih pokazuje ovaj prvi svezak, ja moram da istaknem neke zamjerke i tako pravovremeno upozorim tehničko i upravno vodstvo, da među katoličkim Hrvatima ne će moći računati na simpatije, ako u budućim svescima nastavi istim putem.

Obzirom na to, što djelo izrađuju Nijemci, ima puno imena iz staroga i ranoga srednjega i novoga vijeka, (n. pr. Albert, Albrecht) njemačke kulturne i crkvene historije. Ta imena imaju svoju neku važnost za njih, a nama se ostalima čine suvišnima i danas od slaboga općega značenja: na pr. col. 927. faksimile der Gelübde-formel des Jakob Balde. Jednako bi mi, dakako, rado vidjeli i po nešto iz svoje crkvene povijesti. Koliko će to u djelu biti provedeno ne mogu znati. No sudeći po prvom svesku, ne samo da ne će biti uzet naročiti, nego skoro nikakav obzir. A držim, da ne prelazim granice skromnosti, ako ustvrdim, da pojedina lica, gradovi, crkve i običaji iz starokršćanske i sredovječne hrvatske Dalmacije imaju značaj više opće crkveni, nego partikularni, pa bi ih svakako valjalo uzeti u obzir.

A d r i a, adriaticum — ne nalazi se uopće.

A g a t o n papa svakako je važniji po onomu, što je o njemu iznio P. Sakač u jednom svom javnom predavanju u Rimu (proturatni pakt s Hrvatima, nego po navodu: da je sklonio Konstantina II. »zum Verzicht auf die Konfirmationsgelder« i da se zauzco za Vilfrida od Yorcka, kojega je progonio neki Teodor od Canterburya. Pa ipak onoga navoda, koji je najnovijeg datuma — nema.

A g r a m (Zagreb) ima dođuše najnužnije navedeno, ali nipošto prema važnosti i vrijednosti toga grada u tisućljetnom životu jednoga, makar i malenoga naroda.

A l t k a t h o l i k e n donosi očito pogrešne navode. Ne stoji, da je Marka Kaloderu skinuo nadbiskup Dr. Bauer, jer Marko nije bio pod Bauerovom jurisdikcijom. Ne stoji, da kod nas ima 41.460 starokatolika, pa da im svakom po dvije glave nasadite. Podaci su jamačno crpeni iz nekog sektarskog izvještaja.

Ne znam, kako je u col. 371. zalutala *A e m o n e n. d i o e c.* (Emona in Istrien) gdje bi joj bilo mjesto negdje u col. 114., a gdje ne nalazim imena *A e n o n a*, našega staroga Nina.

Pisac članka Arheologija (col. 612—614) — ne zna za ime Frana Bulića! Nabraja i Francusku i Ameriku i Siriju, ali ne zna za arheološki važnu Dalmaciju! Imena čitav niz — ali među njima nema don Frana! Informacije dakle, kako vidimo, nijesu svuda pouzdane.

To je odmah i jasan razlog nezadovoljstva nekih naših svećenika, koji su ove netačnosti zapazili. Kolikogod cijenili proverbijalnu njemačku marljivost i solidnost, ovdje se moramo na protivno potužiti. Neka mi je zato slobodno u ime hrvatskih katolika upraviti opravdanu molbu na vodstvo poduzeća, da ono, što o našim prilikama našem stanju i životu bude dolazilo u leksikon, bude tačno i pouzdano. Danas nas ne dijele kineski zidovi — tačne se informacije i podaci mogu imati brzo i sigurno.

Fide, veritati, vitae — geslo je pokretača i saradnika na ovom djelu. Ja sam daleko od toga, da sumnjam u njihove najplemenitije namjere i pravu želju, da pored vjeri, koriste jednako istini i životu. Ali njihova tako lijepo i na oko upravo uzorno provedena organizacija rada ipak nije dovoljna! Iz naših krajeva oni nemaju ni jednoga saradnika. A ipak je n. pr. »Bačku« obradio K. Horváth — po svoj prilici Mađar! Za hrvatske stvari, kojih i onako ne će biti ne znam koliko, našlo bi se ljudi, koji bi barem pogledali, pročitali i eventualno ispravili spremljeni materijal, ako ga već sami ne pripravljaaju.

★

Ove iznesene zamjerke mogu da umanje vrijednost djela za nas i naše prilike. Što je još gore: mogu dati manje ili više predosjećaj, da će možda i u drugim člancima i navodima biti netačnosti. Zato je kod prvog sveska potrebno da se sve ovo otvoreno iznese. Tome se može pomoći, a ja gojim uvjerenje, da će se i htjeti. Bilo bi šteta, da na ovakovom važnom djelu katoličkog znanstvenog poduzeća ostane biljeg nesolidnosti.

Na koncu spominjem i tehničku opremu djela. Zadovoljava posvema. U tekstu se nalaze brojni potrebni crteži, sheme i slike. Ovaj svezak ima usto i na posebnom papiru umjetničke fotografske reprodukcije k člancima oltar (2 stranice) starokršćanska umjetnost (4 stranice) barok (2 stranice).

Djelo se najbolje naručuje izravno od podružnice u Beču, koja ima svoj čekovni račun kod poštanske štedionice u Jugoslaviji, pa tako plaćanje nije skopčano s nikakvim poteškoćama.

Dr. A. Živković.

Dr Dragutin Kniewald: Rimski misal. II. izdanje (knjige katol. života). Naklada Dr S. Markulina, Zagreb 1930. Tisak »Tipografije, 12", str. (VI + 1015).

U isto vrijeme, dok se obdržavao velebni Euharistijski kongres u Zagrebu, izašao je u nakladi Knjiga Katoličkog života u drugom izdanju Rimski Misal, što ga je za privatnu uporabu na hrvatskom jeziku priredio sveuč. profesor Dr Dragutin Kniewald. Prvo izdanje, koje je izašlo god. 1921. u dosta velikoj nakladi, ubrzo se raširilo, te je već početkom god. 1926. bilo potpuno raspačano. Čekalo se dakle preko četiri godine na novo izdanje, koje je eto sada ugledalo svijet.

Ovo novo izdanje Rimskoga Misala razlikuje se u mnogom od prvog izdanja. Dok su naime u prvom izdanju bile samo nedjelje i neki većt blagdani, novo izdanje ima mise za sve dane u crkvenoj godini sa svim svetačkim blagdanima, kako se slave u općoj Crkvi. Red i čin Mise sa svim stalnim dijelovima sv. Mise štampan je u latinskom izvorniku i hrvatskom prijevodu. Na početku molitvenika nalazi se pregledni tumač sv. Mise. Sve misne obrasce preveo je iznova sveuč. prof. Dr Dragutin Kniewald živim hrvatskim jezikom, koji se lako čita i razumije. Odlomci iz sv. Pisma novoga zavjeta prilagođeni su prijevodu prof. Dra Franje Zagode, a odlomci iz staroga zavjeta evanđelistaru O. Vlašića. Psalmi su prilagođeni prijevodu u novom hrvatskom izdanju rimskog obrednika. U Velikom su tjednu uvrštena čitanja iz Jeremije proroka u prijevodu Dra